Mgr Weronika Markowska

Akwizycja i dydaktyka wymowy rosyjskiej polskich studentów rusycystów. Studium teoretyczno-empiryczne

STRESZCZENIE

Celem rozprawy było zbadanie najważniejszych aspektów procesu przyswajania wymowy języka rosyjskiego jako obcego przez polskich studentów rusycystów, jak również analiza efektywności wybranych metod fonodydaktycznych, ze szczególnym uwzględnieniem holistycznego podejścia multimodalnego (HPM) autorstwa Jolanty Szpyry-Kozłowskiej. Dla celów tej dysertacji przeprowadzono dwa obszerne eksperymenty, w których wzięło udział ponad 125 osób. By zwiększyć wiarygodność rezultatów, w pracy zastosowano obliczenia statystyczne za pomocą narzędzia statystycznego IBM SPSS Statistics 23. Wykonano jednoczynnikowe analizy wariancji, testy *t* Studenta, analizę *post-hoc* przy użyciu testu Sidaka, Test Manna-Whitneya oraz Test Levene'a.

Praca składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, streszczenia w języku rosyjskim, bibliografii i aneksów.

Rozdział I zawiera niezbędne wprowadzenie do problemów wymowy rosyjskiej przez Polaków i przedstawia analizę kontrastywną systemu dźwiękowego języka rosyjskiego i polskiego. Rozdział ten stanowi istotne uzupełnienie literatury przedmiotu, scharakteryzowano w nim inwentarze fonemów, allofony samogłosek i spółgłosek oraz wybrane zagadnienia prozodyczne, wykazano podobieństwa i różnice pomiędzy polskim i rosyjskim systemem dźwiękowym. Analiza kontrastywna wskazując na potencjalne obszary transferu pozytywnego i negatywnego nie przesądza jednak z góry o stopniu trudności w przyswajaniu poszczególnych cech wymowy rosyjskiej przez Polaków. Konieczne było zatem jej uzupełnienie o badanie empiryczne oparte na analizie błędów fonetycznych popełnianych przez rusycystów.

W rozdziale II opisano postęp fonetyczny 45 studentów na trzech poziomach kształcenia, mierzony liczbą popełnianych przez nich błędów w realizacji 31 właściwości fonetycznych języka rosyjskiego. Opisany eksperyment jest najobszerniejszym studium tego typu ze względu na stosunkowo dużą liczbę uczestników i badanych aspektów, szczegółową analizę statystyczną danych pozwalających na ocenę ich wiarygodności, jak również na zbadanie implikacji teoretycznych dotyczących wybranych teorii akwizycji wymowy języka drugiego (teoria interjęzyka, inputu fonetycznego, Hipoteza Okresu Krytycznego, teoria

akwizycji wymowy James'a Flege'go i Catherine Best). Wyniki eksperymentu potwierdzają, że problemy z przyswajaniem wymowy rosyjskiej w badanej grupie są spowodowane częściowo interferencją fonetyczną języka polskiego, ale również transferem wewnątrz językowym (pisownią rosyjską) oraz powstawaniem u uczących się interjęzyków (błędów rozwojowych).

W rozdziale III podjęto próbę określenia roli i miejsca wymowy w różnych koncepcjach dydaktycznych. Analiza literatury przedmiotu dowiodła ponadto, że wachlarz rekomendowanych technik w nauczaniu/uczeniu się wymowy rosyjskiej jest bogaty i zróżnicowany (Henzel (1978), Dziewanowska (2005), Szustkowa (2011) i in.). Następnie przeanalizowano wybrane podręczniki (Walczak (2018), Fiderkiewicz (2015), Odincowa (2014), Kołosnicyna (2003), Anchimiuk (2003) i in.) do nauczania wymowy rosyjskiej pod kątem proponowanych w nich technik fonodydaktycznych. Ustalono, że mimo ich różnorodności, nie ma jednego idealnego podręcznika, który łączyłby w sobie wszystkie elementy konieczne do kształcenia fonetycznego polskich studentów rusycystów.

Najnowszą koncepcją w nauczaniu wymowy języka angielskiego jako obcego jest holistyczne podejście multimodalne, którego najważniejsze komponenty: trening artykulacyjny, audytywny, kognitywny i multisensoryczny zostały wdrożone do rosyjskiej fonodydaktyki akademickiej. Empiryczną weryfikację ich efektów oparto na obszernych i wielostronnych badaniach trwających ponad rok oraz na porównaniu osiągnięć dwóch grup eksperymentalnych i dwóch grup kontrolnych. Metodologię badań eksperymentu weryfikującego skuteczność HPM w fonodydaktyce akademickiej oraz czynności dydaktyczne w grupach eksperymentalnych a także przebieg badania opisano w rozdziale IV. Wdrożenie innowacyjnego podejścia w fonodydaktyce języka rosyjskiego jest pierwszym i jedynym studium tego typu w środowisku rosyjskojęzycznym.

Ostatni V rozdział prezentuje wyniki uzyskane w różnorodnych testach ustnych i pisemnych, które poddane zostały triangulacji, tj. analizie jakościowej i ilościowej (statystycznej). Rezultaty badawcze wskazują, że zastosowanie holistycznego podejścia multimodalnego okazało się skuteczne. Grupy eksperymentalne w ciągu roku osiągnęły bowiem poziom umiejętności fonetycznych, których zdobycie zajęło grupom kontrolnym trzy lata. Dodatkowo w badaniu efektywności i atrakcyjności HPM oprócz obiektywnych testów umiejętności i wiedzy uwzględniono także subiektywne opinie studentek z grup eksperymentalnych. Respondentki bardzo pozytywnie oceniły skuteczność HPM podkreślając jego korzystny wpływ na motywację uczenia się wymowy, urozmaicone i różnorodne techniki, a także dostosowanie tej koncepcji do ich wiodących modalności.

Weronika Mankowska